

Iceland
Liechtenstein
Norway grants

Zazielenianie i zwiększenie retencji wód na Placu Wolności w Grodzisku Mazowieckim

Dziedzictwo kulturowe w procesie adaptacji do zmian klimatu. Jak wykorzystać
program FEniKS dla zabytków

Katarzyna Marcinkowska Zastępca Burmistrza Grodziska
Mazowieckiego

18.11.2024 r.

Grodzisk
Mazowiecki

Zazielenianie i zwiększenie retencji wód na Placu Wolności w Grodzisku Mazowieckim

Dynamiczny i zrównoważony rozwój
gminy Grodzisk Mazowiecki - *wzrost liczby mieszkańców*

PO CO ?

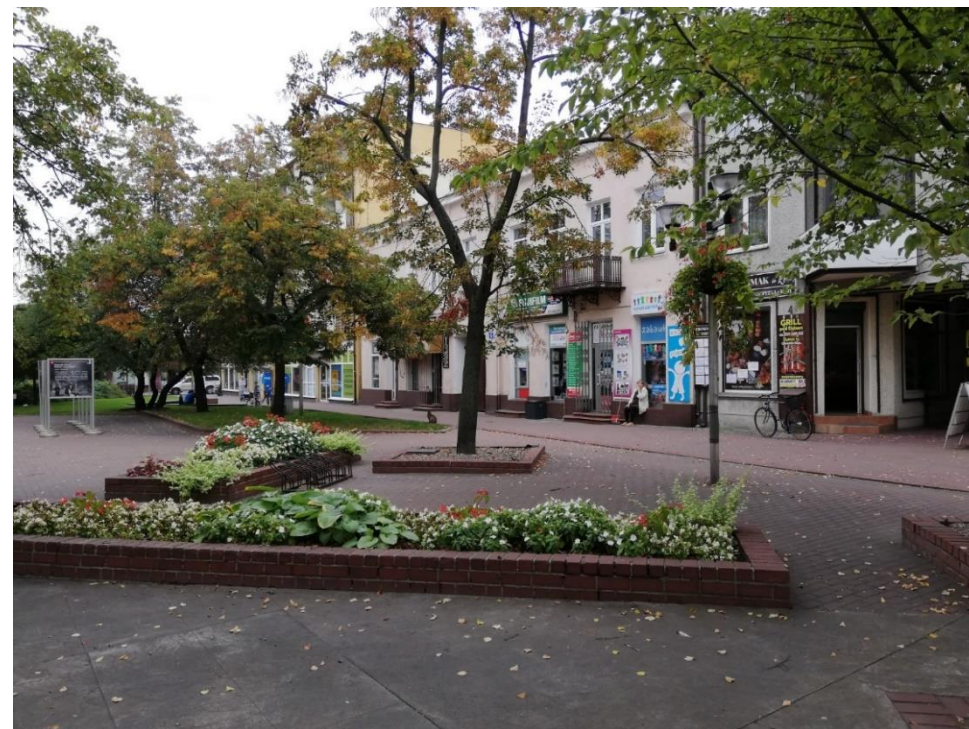
Gmina Grodzisk Mazowiecki przekroczyła 50 tys. mieszkańców (wzrost przez 20 lat o 20%)
II miejsce w Polsce pod względem szybkiego wzrostu mieszkańców

Zazielenianie i zwiększenie retencji wód na Placu Wolności w Grodzisku Mazowieckim

PO CO ?

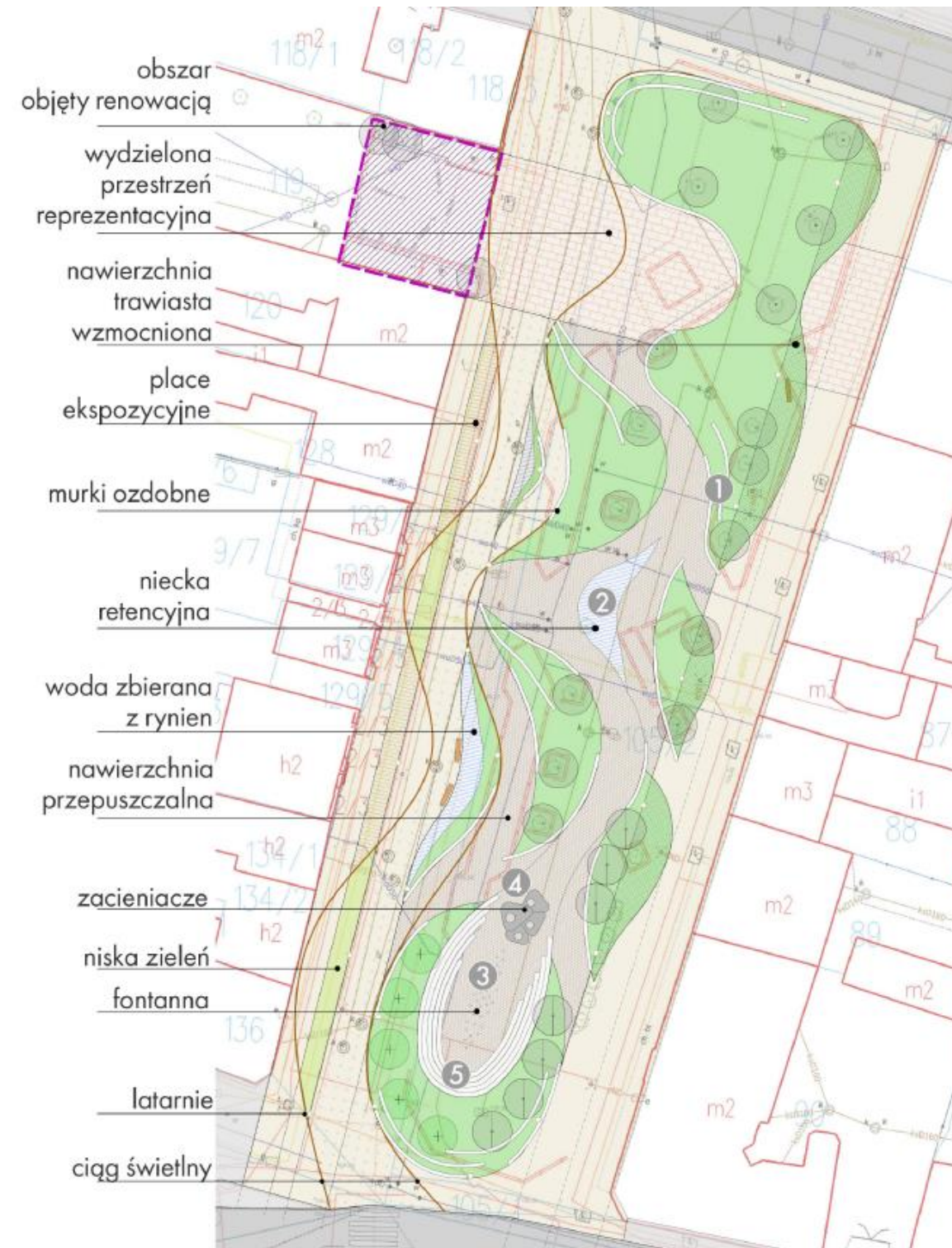
Rewitalizacja Placu Wolności

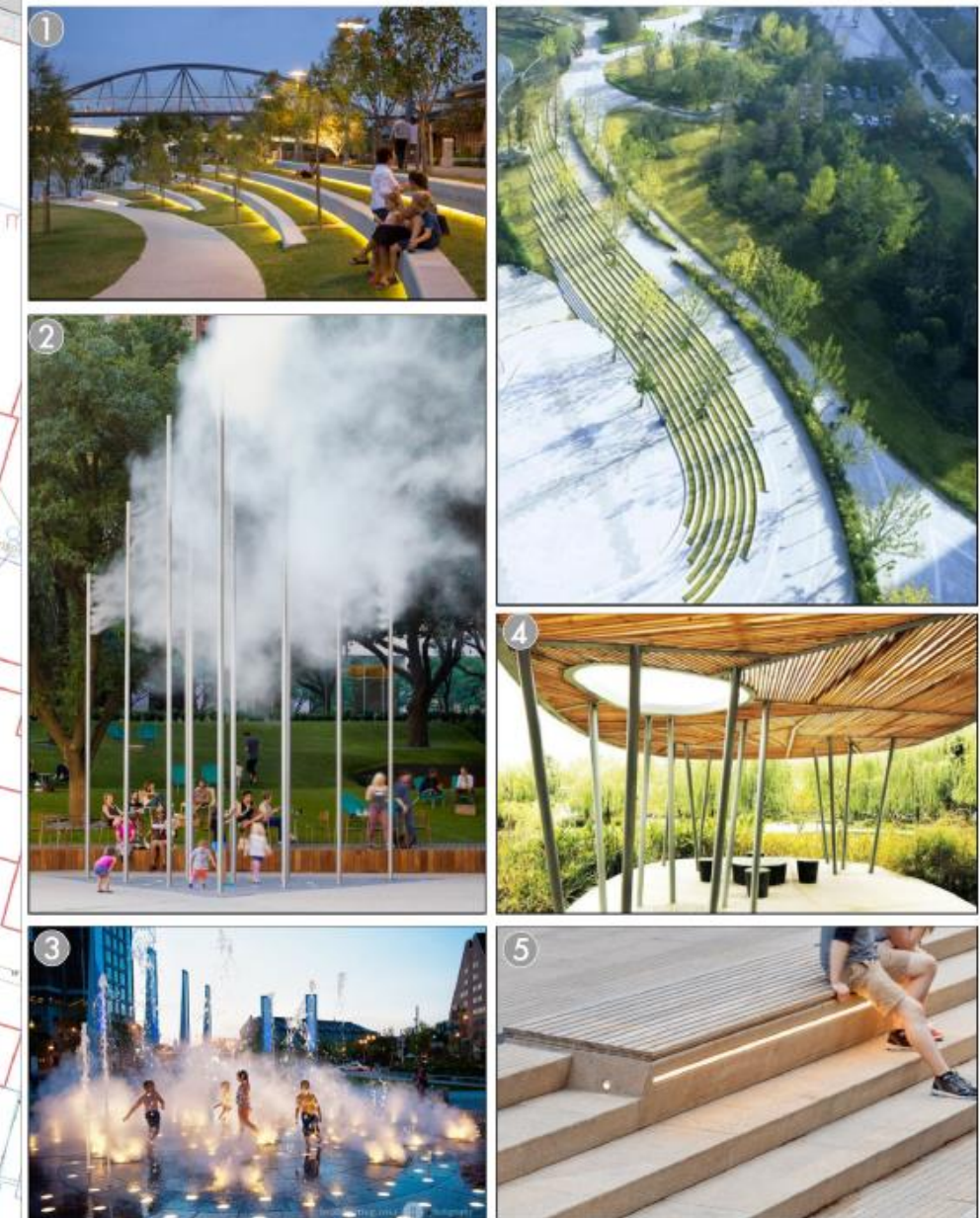
DLACZEGO ?

Historyczny rynek miejski - Plac Wolności wraz z sąsiednim pl. Króla Zygmunta Starego stanowi zabytkowy układ urbanistyczny z XVI wieku. Od czasów założenia miasta rynek był miejscem targów i jarmarków

2.KONCEPCJA

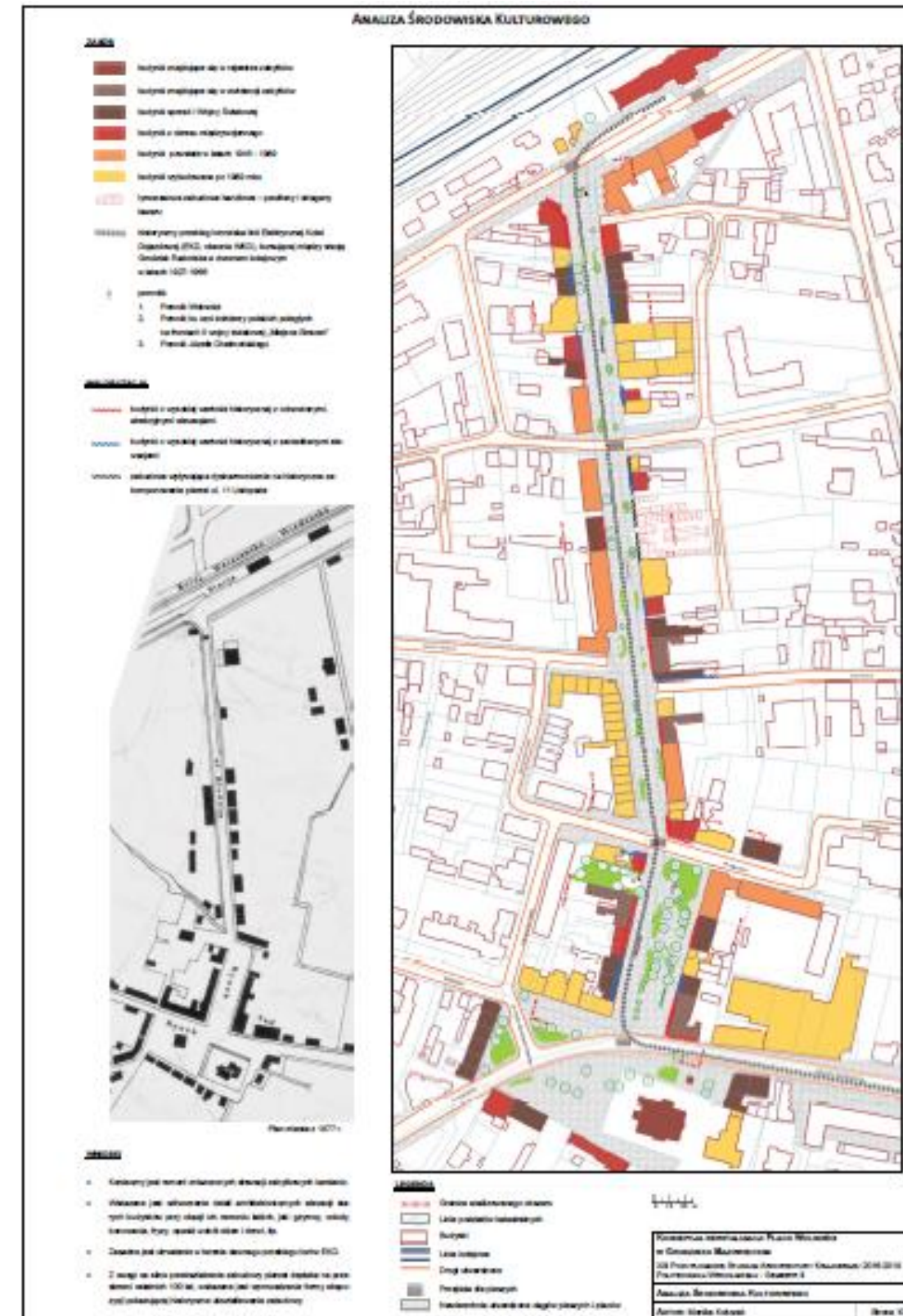

ŚCIANA?

Rewitalizacja Placu Wolności

Etap KONCEPCJI

- Wystąpienie do MWKZ określenie i wskazanie warunków konserwatorskich dla terenów położonych w strefie „OA”, „A”
- Zlecenie opracowania „Analiza historyczno-przestrzenna Placu Króla Zygmunta Starego oraz ul. 11 Listopada”

Etap PROJEKTOWAWANIA

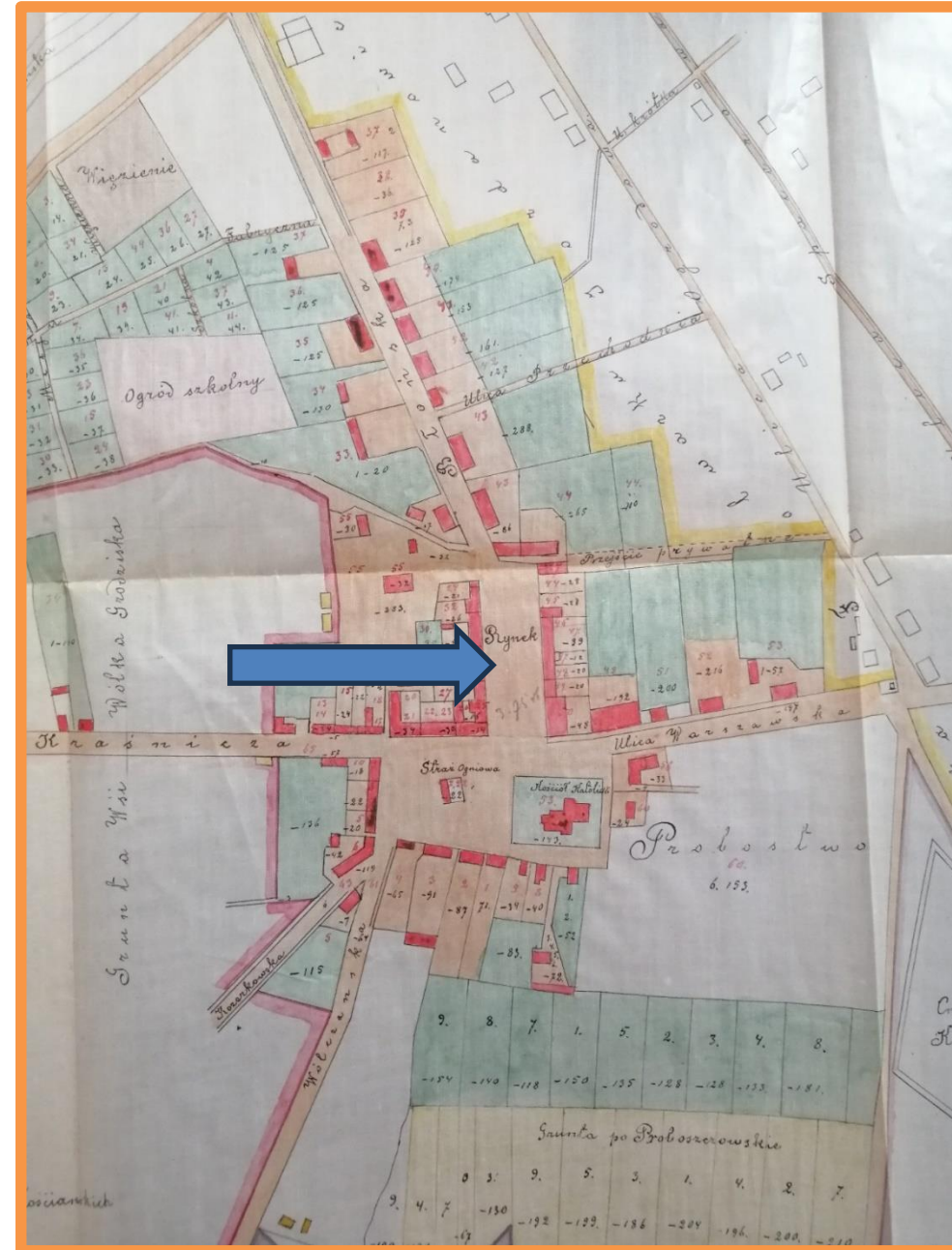
- Zlecenie etapowej dokumentacji projektowo-kosztorysowej
- Lipiec 2020 r.: Uzgodnienie z MWKZ koncepcji rewitalizacji pl. Wolności
- Sierpień 2020 r.: pozytywne zaopiniowanie projektu budowlanego rewitalizacji pl. Wolności przez MWKZ wraz z zaleceniami

Etap BUDOWY

- 2021 r. powołanie zespołu projektowego
- Wrzesień 2021 r. rozpoczęcie budowy
- Sierpień 2022 r. otwarcie pl. Wolności - obchody 500-lecia nadania praw miasta

„Analiza historyczno-przestrzenna Placu Króla Zygmunta Starego oraz ul. 11 Listopada”

Ujęcie historyczne miejsca wraz z analizą przestrzenną.

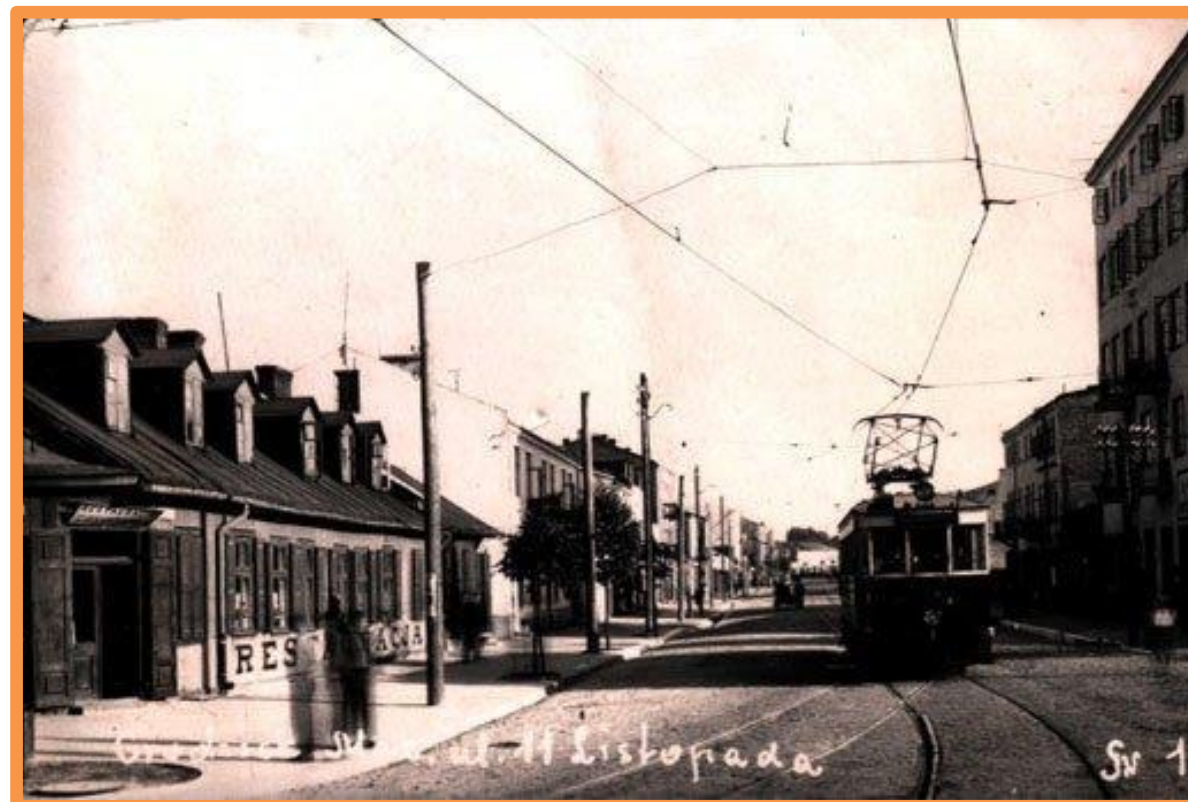

Fragment "Mapy okolic Warszawy" z 1829 r. przedstawiającej ogólny plan Grodziska. Strzałką zaznaczono teren dzisiejszej ul. 11 Listopada. Zbiory Biblioteki Narodowej udostępnione w Polskiej Bibliotece Cyfrowej Polona

Fragmentu Planu Grodziska Mazowieckiego z 1863 r. przerysowany w 1911 r. Zbiory Archiwum Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Warszawie, sygn. 28.

„Analiza historyczno-przestrzenna Placu Króla Zygmunta Starego oraz ul. 11 Listopada”

Analiza elementów historycznych zagospodarowania oraz użytych materiałów

BRUK, TORY KOLEJKI EKD/WKD : Fotografia z 1939 r. przedstawiająca ulicę 11 Listopada od strony ul. Kolejowej i Dworca Kolejowego. Po lewej stronie widoczna drewniana restauracja, zaś po prawej najwyższy budynek przedwojennego Grodziska, kamienica Państwa Romanowskich. Po środku wybrukowane torowisko wraz z wagonikiem kolejki WKD. Zbiory Ośrodka Kultury Gminy Grodzisk Mazowiecki

NASADZENIA: . Fotografia powojenna przedstawiająca ulicę 11 Listopada (ówczesną Niepodległości). Widoczna charakterystyczna narożna kamienica. Zbiory Ośrodka Kultury Gminy Grodzisk Mazowiecki.

„Analiza historyczno-przestrzenna Placu Króla Zygmunta Starego oraz ul. 11 Listopada”

Analiza elementów historycznych zagospodarowania oraz użytych materiałów

LATARNIE ULICZNE: Fotografia przedstawiająca ul. Błońską. Lata ok. 1905-1915. Widoczny rynsztok i latarnia
Zbiory Ośrodka Kultury Gminy Grodzisk Mazowiecki.

SŁUP OGŁOSZENIOWY: Fotografia przedstawiająca wylot ul. 11 Listopada od strony ul. 1 Maja oraz stacji PKP, ok. 1939 r. Czerwoną strzałką zaznaczono charakterystyczny słup ogłoszeniowy. Źródło: strona internetowa www.fotopolska.org

MAZOWIECKI
WOJEWÓDZKI
KONSERWATOR
ZABYTKÓW

Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Warszawie
ul. Nowy Świat 18/20, 00-373 Warszawa
tel. (+48) 22 44 30 400, fax (+48) 22 44 30 401
www.mskz.pl

Warszawa, 29 lipca 2020 r.

WN.5183.196.2020.JW

Burmistrz Grodziska Mazowieckiego

Dotyczy opinii konserwatorskiej w sprawie koncepcji projektu Placu Wolności oraz ul. 11 listopada w Grodzisku Mazowieckim (dz. nr 105/2,102/10, 102/20, 109/14, 85/1, 85/2,119 obr. 0023, dz. nr 1 obr. 0024)

Odpowiadając na Państwa pismo dotyczące wydania opinii konserwatorskiej w zakresie rewitalizacji Placu Wolności oraz ul. 11 listopada w Grodzisku Mazowieckim, przedstawiam swoje stanowisko w sprawie.

Teren planowanej inwestycji znajduje się w granicach strefy ochrony konserwatorskiej i podlega zapisom miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenów w mieście Grodzisk Mazowiecki – zatwierdzonego uchwałą Rady Miejskiej w Grodzisku Mazowieckim Nr 310/2008 z dnia 25.06.2008.

Na podstawie przedłożonej do zaopiniowania koncepcji zagospodarowania przedmiotowego terenu pn. „Projekt rewitalizacji terenu na Placu Wolności w ramach realizacji inwestycji zielono-niebieskiej infrastruktury w Grodzisku Mazowieckim” autorstwa pracowni projektowej Miejski Krajobraz Sp. z o.o. oraz uzupełnień przekazanych drogą mailową dn.20.07.2020 r. oraz 23.07.2020 r., informuję jak poniżej.

Przedmiotowe zamierzenie odnosi się do przestrzeni dawnego rynku miejskiego, który został zlokalizowany na trasie starego traktu handlowego i komunikacyjnego biegnącego od Rawy Mazowieckiej po Mszczonów i Błonie. Teren rynku (obecnie Plac Wolności) oraz plac zlokalizowany przy kościele (obecnie Plac Króla Zygmunta Starego) to miejsce pierwotnego kształtowania się tkanki miejskiej Grodziska Mazowieckiego. Wraz z obecnym deptakiem (ul. 11 Listopada niegdyś Błońska) tworzą historyczny układ urbanistyczny miasta. Obecny charakter Placu Wolności został nadany podczas prac rewitalizacyjnych wykonanych w latach 90. XX wieku. Na terenie placu znajdują się dwa miejsca pamięci: pomnik Wolności i Zwycięstwa oraz mauzoleum „Miejsce Straceń”.

1. Wskazane jest, aby projekt planowanej rewitalizacji nie zacierał miejskiego charakteru placu. Przede wszystkim należy wprowadzić symetryczne podziały w planowanych przestrzeniach zielonych oraz pasach utwardzonej nawierzchni nadając im uproszczony i uporządkowany wizualnie charakter. Wprowadzone „kliny” dla terenów utwardzonych są efektem obcym i niepożądanym w historycznej przestrzeni miejskiej.
2. Należy ponownie przeanalizować kwestię ukształtowania terenu i dążyć do możliwie maksymalnego wyrównania terenu, absolutnie nie podkreślając zastanych rozwiązań. Projektowane przestrzenie ograniczone murkami nie wpływają korzystnie na wyraz miejsca. Ponadto należy zauważyć, iż wysokość murków, aby w sposób komfortowy dla użytkownika zlokalizować na nich siedziska będzie zbyt niska (ma to miejsce w chwili obecnej). Zaleca się zatem wprowadzenie łagodnych spadków terenu przy drzewostanie a w razie konieczności ograniczonych niskim ogrodzeniem słupkowym w historycznym typie, jako elementu czerpiącego z dawnej tożsamości miejsca. Wprowadzenie stalowego wzmocnienia wzniesień jest dopuszczalne jedynie w miejscach, gdzie niemożliwe jest łagodne profilowanie terenu.

Wystąpienie do MWKZ: określenie i wskazanie warunków konserwatorskich dla terenów położonych w strefie „OA”, „A” – wytyczne konserwatorskie

Miejski plan zagospodarowania przestrzennego terenów w mieście Grodzisk Mazowiecki przyjęty Uchwałą Rady Miejskiej nr 310/2008 z dnia 25.06.2008 r. określił jednostkę „A” ujął strefę konserwatorską oraz archeologiczną. Zatem w wytycznych konserwatorskich określono w punktach postulaty konserwatorskie dla działań związanych z przestrzenią ulicy 11 Listopada

PROJEKT

- ciąg pieszo-rowerowy
- trawniki wzmocnione rekreacyjne
- ławki
- oderestaurowany cokół pomnika
- tablica edukacyjna
- szpaler z grabu posp.
- latarnia
- nawierzchnia drewniana
- stojaki na rowery
- zbiorniki retencyjne
- kosz na śmieci
- niecka retencyjna
- nawierzchnia przepuszczalna
- wgłębnik otoczony siedziskami
- plyta edukacyjna
- rekonstruowana pompa żeliwna
- fontanna
- żeliwne kraty
- zieleni urządzona

1 WZMOCNIONY TRAWNIK

2 LATARNIA SOLARNO-ELEKTRYCZNA

3 HISTORYCZNA POMPA ŻELIWNĄ

4 HISTORYCZNY COKÓŁ POMNIKA

 Zazielenienie i zwiększenie retencji wód na Placu Wolności- w ramach realizacji Inwestycji w zakresie zielono-niebieskiej infrastruktury w Grodzisku Mazowieckim

Budżet projektu

projekt pn. **“Inwestycje w zakresie zielono-niebieskiej infrastruktury w Grodzisku Mazowieckim”**
realizowany w ramach
Programu Środowisko, Energia i Zmiany Klimatu

Dofinansowany ze środków Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego (EOG)
Dofinansowanie projektu w 85%, czyli **4 604 727,19 PLN**

Okres realizacji Projektu: 01.04.2021 – 30.04.2024

Cel projektu:

Łagodzenie zmian klimatu i adaptacja do ich skutków

Inwestycja - pozyskane dofinansowanie

“Inwestycje w zakresie zielono-niebieskiej infrastruktury w Grodzisku Mazowieckim”

- Wymiana nawierzchni nieprzepuszczalnych na przepuszczalne,
- Zwiększenie powierzchni biologicznie czynnej dwukrotnie,
- Wykonanie nasadzeń zieleni: 24 tys. roślin,
- Wykonanie zbiornika retencyjnego, o pojemności 60 tys. l,
- Wykonanie systemu nawadniania roślin,
- Wykonanie ciągów pieszych z dopuszczeniem ruchu rowerowego,
- Montaż małej architektury,
- Montaż oświetlenia z wykorzystaniem OZE,
- Montaż fontanny nawilżającej oraz czyszczące powietrze.

Koszty całkowite projektu: 4 569 450,50 PLN

Koszty kwalifikowalne projektu: 3 880 786,06 PLN

Dotacja MF EOG (85%): 3 298 668,09 PLN

Projekt współfinansowany ze środków Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego w ramach Programu Środowisko, Energia I Zmiany Klimatu,

obszar programowy: łagodzenie zmian klimatu I adaptacja do ich skutków”

Inwestycja – stały nadzór archeologiczny

“Inwestycje w zakresie zielono-niebieskiej infrastruktury w Grodzisku Mazowieckim”

W ramach prac budowlanych zostały zrealizowane badania archeologiczne, w trakcie których odsłonięto:

- pozostałości trzech budynków z okresu potopu szwedzkiego. Budynki przebadano wykopaliskowo
- znaleziono m.in. pozostałości po piecu kaflowym, kilkadziesiąt tysięcy fragmentów ceramiki z gospodarstw domowych, kości zwierzęce, fragmenty drzwi,
- potwierdzono dawny układ urbanistyczny miasta.

Inwestycja – badania archeologiczne

“Inwestycje w zakresie zielono-niebieskiej infrastruktury w Grodzisku Mazowieckim”

Znaleziono monument - fragment pomnika upamiętniającego wyzwolenie ojczyzny z 1918 r. Pomnik został zniszczony w 1934 r przez bombę niemiecką.

Replikę pomnika postawiono w 1984 r w innym miejscu - stoi on do dziś.

Monument został ustawiony w pierwotnym miejscu pomnika upamiętniającego wyzwolenie ojczyzny.

Inwestycja – badania archeologiczne

“Inwestycje w zakresie zielono-niebieskiej infrastruktury w Grodzisku Mazowieckim”

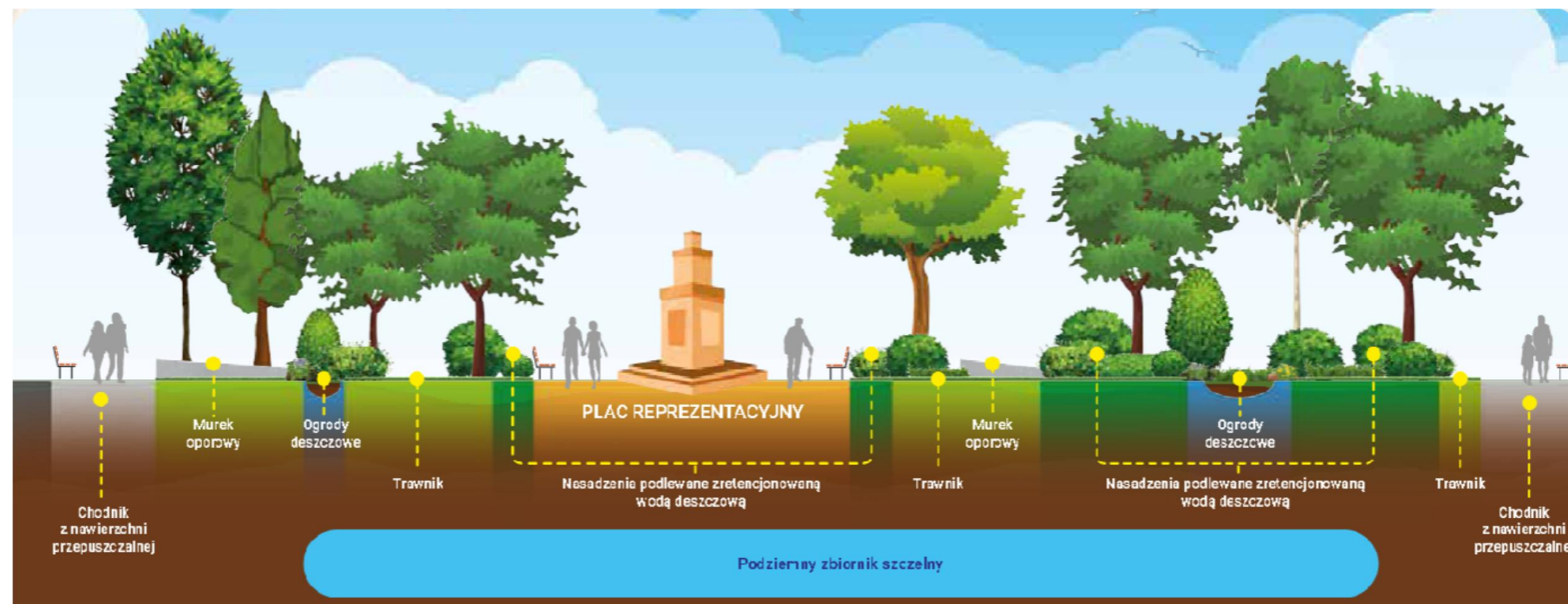
- Odkryty bruk wykorzystano do wykonania postumentu pomnika „Wolności”
- W terenie zaakcentowano dawne tory EKD poprzez rysunek nawierzchni z kamienia, dodatkowo wykonano ścieżkę edukacyjną
- Odrestaurowano pompę, która stała niegdyś po drugiej stronie ul. Sienkiewicza i postawiono ją w historycznym miejscu ujęcia wody.

Inwestycja – przeciwdziałanie do zmian klimatycznych

“Inwestycje w zakresie zielono-niebieskiej infrastruktury w Grodzisku Mazowieckim”

- Po rewitalizacji zwiększono powierzchnię biologicznie czynną dwukrotnie.
- Na terenie placu zlokalizowano 4 niecki retencyjne z ogrodami deszczowymi oraz dwoma zbiornikami podziemnymi do magazynowania wód opadowych o łącznej powierzchni ponad 60 tys. litrów.
- Posadzono: 5 drzew, 1836 krzewów, 3977 bylin oraz ponad 18 000 roślin cebulowych.

Inwestycja – przeciwdziałanie do zmian klimatycznych

“Inwestycje w zakresie zielono-niebieskiej infrastruktury w Grodzisku Mazowieckim”

- Wybudowano dwa zbiorniki retencyjne o łącznej powierzchni 60 000 l.
- Przesadzono kolidujące drzewa

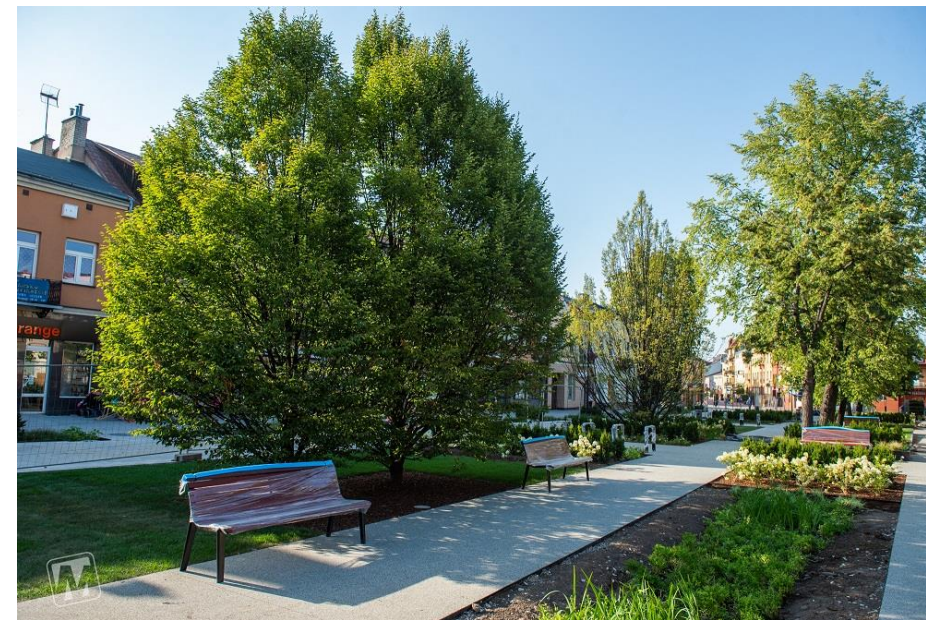

Inwestycja – przeciwdziałanie do zmian klimatycznych

“Inwestycje w zakresie zielono-niebieskiej infrastruktury w Grodzisku Mazowieckim”

- Zbudowano niecki retencyjne, z których woda spływa do zbiorników retencyjnych
- Zrealizowano nawierzchnie przepuszczalne
- Wykonano murki oporowe pozwalające adoptować starodrzew

Dziś – adaptacja do zmian klimatu

“Inwestycje w zakresie zielono-niebieskiej infrastruktury w Grodzisku Mazowieckim”

Dziś – adaptacja do zmian klimatu

“Inwestycje w zakresie zielono-niebieskiej infrastruktury w Grodzisku Mazowieckim”

Działania edukacyjne - oświata

- Organizacja prelekcji, warsztatów, „Festiwal Nauki i Pasji”
- Doposażenie placówek oświatowych w kosze do segregacji odpadów: 26 szt. kompletów pojemników
- Konkursy szkolne (50 szt.) oraz międzyszkolne (12 szt.): w ramach konkursów zostało wynagrodzonych 250 osób
- Dostawa 6 875 szt. materiałów pomocniczych: scenariusz lekcji+ materiał edukacyjny+ karta pracy

Liczba osób przeszkolonych jako edukatorów: 10 osób

Liczba nauczycieli biorących udział w szkoleniach: 800 osób

Działania edukacyjno-informujące pikniki ekologiczne

Działania edukacyjne:

- Liczba pikników ekologicznych: 40 wydarzeń
- Liczba teatrzyków/ pokazów ekologicznych: 20 szt.
- Liczba rozdanych roślin mieszkańcom: 3200 szt.
- Liczba zrealizowanych prelekcji: 120 szt.

Z działań edukacyjnych skorzystało około 48 tys. osób

DZIEŃ WODY
22 MARCA 2024 r. (piątek)

W PROGRAMIE:

- PUNKTY EDUKACYJNE W RÓŻNYCH LOKALIZACJACH,
- DZIEŃ OTWARTY W ZAKŁADZIE WODOCIĄGÓW I KANALIZACJI SP. Z O.O.: ZWIEDZANIE ZAKŁADU ORAZ TORT,
- KONKURSY Z NAGRODAMI.

LOKALIZACJE PUNKTÓW EDUKACYJNYCH

 GODZ. 12.00-15.00
Ratusz, ul. Kościuszki 12 a
Referat Gospodarki Odpadami, ul. Kościuszki 32 a
ZWIK Sp. z o.o. ul. Cegielniana 4

 GODZ. 17.00-19.00
Basen Wodnik, ul. Montwiła 41

ROZWIĄŻ QUIZ O WODZIE > OTRZYMAJ ROŚLINĘ

Działania edukacyjno-informujące kampania promocyjna

Iceland Liechtenstein Norway grants Grodzisk Mazowiecki Więcej: zielony.grodzisk.pl

Iceland Liechtenstein Norway grants Grodzisk Mazowiecki Więcej: zielony.grodzisk.pl

Iceland Liechtenstein Norway grants Grodzisk Mazowiecki Więcej: zielony.grodzisk.pl

Kampanie promocyjne:

- 24 billboardy,
- 2200 plakatów i ulotek,
- 4 spoty radiowe,
- 4 spoty kinowe.

Publikacje i wywiady: pap.samorząd.pl, Czasopismo Bogoria, grodzisknews.pl, Obiektywna, Przegląd regionalny, WPR24.pl, grodzisk24.pl, Melo Radio, Radio Bogoria, Radio Warszawa, grodzisk.pl

3 konferencje: otwierająca, prasowa, zamykająca

Strony projektowe: zielony.grodzisk.pl, FB Zielony Grodzisk, Instagram Zielony Grodzisk Mazowiecki

Zasięg: 500 tys.

MIASTO Z KLIMATEM

**III miejsce w IV edycji konkursu „Miasto z Klimatem
- najlepszy zrealizowany projekt”
W kategorii Miasta do 70 tys. mieszkańców
w obszarze Zatrzymanie wód opadowych w miejscu ich opadu**

**„Kryształ Przetargów Publicznych 2023”
Dla najlepszego zamawiającego w kategorii Ochrona Środowiska
i gospodarka wodna za: zazielenienie i zwiększenie retencji wód
na Placu Wolności**

Iceland
Liechtenstein
Norway grants

 Grodzisk
Mazowiecki

Dziękuję

www.zielony.grodzisk.pl